

Den norske
Rhododendronforening

L approsen

Medlemsblad Nr. 1/2000

Et riktig godt, frodig og blomstrende Nytt År 2000 ønskes alle i vår forening. Styret er glad for det initiativ som er kommet fra Ole Petter Vik i Asker om å starte en Østlandsavdeling av Den norske Rhododendronforening og ønsker lykke til med stiftelsesmøte i Tøyen Hovedgård i mars. (Obs annonse i dette nummer av Lapprosen.) Vi ser at Rhododendron Sør har høy aktivitet og ønsker den nye lederen Frode Harnes lykke til i fortsettelsen av Inga Olsens fine innsats.

Foreningen har mange planer og aktiviteter nå fremover våren. Vi håper at det er mange som har anledning å være med på Skottlandsreisen med Pål Skagseth i påsken hvor Rhododendron står i fokus.

I anledning at Bergen er Kulturbry 2000 har Den norske Rhododendronforening laget et eget program med Rhododendronvandring hvor prof. Per M. Jørgensen er cicerone. Det er og planlagt en ny plantebyttetag i mai i forbindelse med omvisning i Dagfinn Aarskogs hage.

I dette nummer finner dere også et spørreskjema i forbindelse med at Den norske Rhododendronforening er foreslått som vertskap for en Rhododendronkonferanse i 2003.

Det er nå dannet en Skriveklubb 2000 etter initiativ fra Svante Höge i Svenska Rhododendronsällskapet. Her er Gunnar Gilberg og Ole Jonny Larsen med fra vår forening. Også andre skriveføre er velkommen til å delta.

Medlemsmøtet, som ble holdt i november, hadde over 60 fremmøtte som fikk være med på en eventyrlig reise til Kathmandu og fjellene i Nepal sammen med hovedfagstudentene Vibeke Arnesen og Sissel Hauge.

Takk for hyggelige innspill og interesse så langt. Kom gjerne med forslag til aktiviteter. Spesielt er vi glade for de som vil sette seg på listen for åpne hager.

Lapprosen er det viktigste bindeleddet mellom medlemmene, og vi oppfordrer flere til å komme med innlegg.

Vi ser frem til et spennende årsmøte 3.-4. juni i Arendal i regi av Rhododendron Sør og håper dere setter av tid i kalenderen allerede nå.

Hilsen styret i Den norske Rhododendronforening

Innhold

Kjære Rhododendronmedlem!	2
Rhododendronkonferanse	3
Omvisninger	4
Nye medlemmer	4
Rhododendrontur til Skottland	5
Hagevandring - Plantebytte	5
Mine favoritter - To gamle venner	6
Martin Vahl, mannen som oppdaget Lapprosen i Norge.....	8
Vet du det?	11
Melduggalarm!!!	12
Två hybrider mellom <i>Ledum</i> och <i>Lapponica</i> rhod., del 2	14
Østlandsavdelingen - stiftelse	18
Nordfjordingen Halvdan Lem	19
Dyrking av rhododendron i kalkrike områder	22
Boksamling	25
Årringen	26
Svar på "Vet du det?"	26
Styrets sammensetning	27

Rhododendron i Fjellgrø, Sveinbjørn og (Den skjønn) Blåstend, i skråningene i de baltiske landene.

Etttersom det aldri før har vært arrangert en nordisk konferanse innen emnet Rhododendron, er

den økonomiske usikkerheten stor

vi vet svært lite om hvor stor interesse det er for en konferanse.

Vi trenger derfor din hjelp, og ber deg være vennlig å svare på spørsmålene på vedlagte spørreskjema og sende det usignert innen utgangen av mars 2000 til:

Den norske Rhododendronforening
Postboks 1325, 5811 BERGEN
På forhånd takk for hjelpen.
Med vennlig hilsen
Den norske Rhododendronforening,

Østlandsavdelingen av Den norske Rhododendronforening

Det innkalles til stiftelsesmøte i Østlandsavdelingen av Den norske Rhododendronforening.

Møtet vil finne sted onsdag 22.mars 2000 kl.19.00 i Tøyen Hovedgård (ved siden av Botanisk hage). Roger Karlsen vil holde foredrag og vise lysbilder fra sin hage i Hvitsten. På dette møtet vil vi legge grunnlaget for Østlands-avdelingens videre drift. Vi vil spesielt legge vekt på å få frem herdige Rhododendron-sorter i hagesentre og planteskoler, men også skape et fellesskap for rhododendron-interesserte. Vi ønsker alle velkommen til stiftelsesmøtet. Botanisk hage er åpen for besøk til kl.20.00 på onsdager, så vi anbefaler et besøk der før møtet. Eventuelle spørsmål kan rettes til Ole Petter Vik på telefon 66 90 23 00 (dagtid) eller 66 78 42 60 (kveldstid) eller via e-post rhodo@connect.no.

Ole Petter Vik, Asker Hagelag.

Nye medlemmer

Styret vil ønske følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Anne Marie Falch	Kråkeheia	4818 Færvik
Selma Hansen Havik		4550 Farsund
Roar Håland		5936 Manger
Hilde Tverbakk Isaksen	Skibvik Ringvei 109	4815 Saltrød
Trond E.Jordal	Blindheimsgeilane 17	6012 Ålesund
Laila Karin Lien	Tuftadalen 31A	5265 Ytre Arna
Brynjulv Litlere	Øvsttunv. 40A	5223 Nesttun
Björg Rosvoll		7247 Hestvika
Asbjørn Trondal		4915 Vestre Sandøya
Annfrid Vårdal		6982 Holmedal
Jacob Roaldkvam	Fisketjønn 7	4237 Suldalsøra
Sigurd Bjordal		5680 Tysnes
Bengt og Irma Kihlman	Trallbovägen 17, Vreta	75591 Uppsala, Sverige

Rhododendrontur til Skottland 17.-23. april 2000.

Vår rhododendrontur til Skottland starter fra Bergen mandag den 17.april kl.12.00 med M/S Jupiter til Newcastle. Fra Newcastle går turen med egen buss til Edinburgh hvor vi skal bo på hotell Jury's Inn i 4 netter. Herfra vil vi ta dagsturer med egen buss til en rekke botaniske hager og parker; blant annet: Edinburgh Botanic Garden, Benmore Botanic Garden, Glenarn, Dawyck Botanic Garden, Glendoick Garden m.fl.

Tilbakereise lørdag 22. april med buss til Newcastle og M/S Jupiter til Bergen med ankomst søndag 23.april (1.påskedag) kl.21.15.

Pris for turen blir kr.7.500,-. Dette beløpet vil dekke all transport med båt og busser, overnatting i 2-mannslugar på M/S Jupiter, i dobbeltrom 4 netter i Edinburgh m/skotsk frokost, 1 middag i Edinburgh, 3 luncher i Skottland, inngangsbilletter inkludert guiding i alle hager.

Tillegg for enkeltlugar på M/S Jupiter kr.500,-, og for enkeltrom på hotellet kr.1.745,-

Det vil bli plass til 30 personer på turen. Påmelding til Pål A. Skagseth, Snekkevikveien 82, 5239 Rådal. Påmeldingsfrist 12.februar.

Vennligst benytt vedlagte Påmeldingsskjema.

Påmeldinger vil bli registrert kronologisk etter mottak, og de første 30 påmeldte vil omgående få skriftlig beskjed om at de er deltakere på turen. Innbetaling av depositum kr.750,- + eventuelt avbestillingsgebyr kr.150,- innen 26.februar. Giro vil bli tilsendt. Resten av kostnadene skal innbetales 1 måned før avreisen.

Dersom det blir færre enn 20 påmeldte til turen, vil en vurdere å måtte avlyse turen.

Telefonhenvendelser kan skje til Pål A. Skagseth, tlf. 55 22 64 35, helst på kveldstid.

Hagevandring – Plantebytte

Lørdag den 20.mai 2000 kl.11-13 blir det Hagevandring i Odrun og Dagfinn Aarskogs hage, adr. Merkurveien 28, Nattland, Bergen. (Kjør Sædalsveien til Nattland skole og parkér ved skolen.)

Det blir samtidig anledning til plantebytte – kjøp/salg av egenproduserte rhododendron og andre interessante planter.

Knoppsetting på rhododendron er svært rik i år, slik at det kan forventes en eventyrlig blomstring til våren.

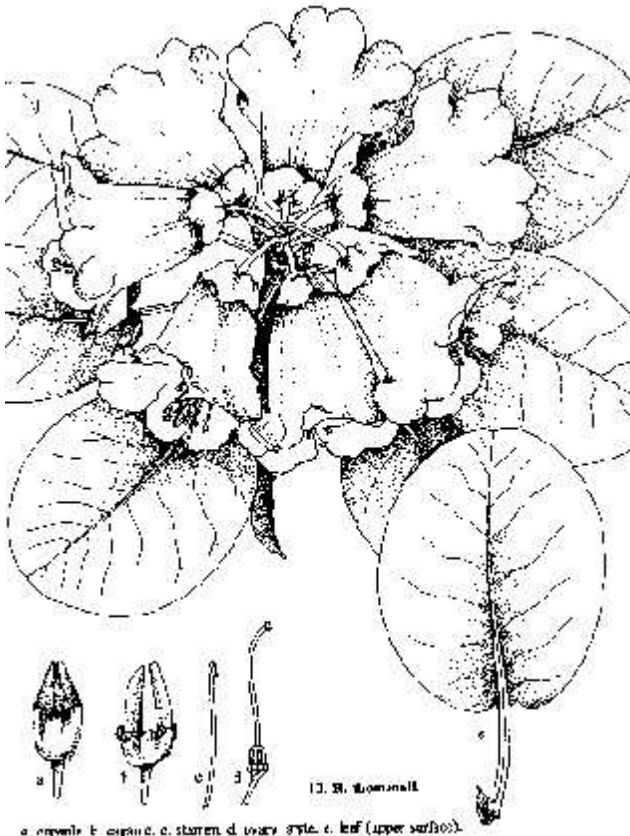
Mine favoritter - TO GAMLE VENNER.

Av Torbjørn Lem Gjesteland, Vollane 10, 5105 Eidsvåg.

Eller er det kanskje venninner? - I hvert fall ble vi kjent så vidt i -74, litt utpå høstparten. Været var ufyselig kaldt. Neglebiten satt allerede godt i og følelsen i hendene var sterkt redusert etter å ha pakket ut en hel haug med rhodoer fra Glendoick Gardens, Perth i Scotland.

R.dauricum 'Hokkaido' het den ene. Den så riktig så pjuskete og beskjeden ut. Selv bladverket hadde lite å fare med, men den duftet spesielt godt. På undersiden av bladene var det små prikker / skjell. - Siden lærte jeg at denne rhodoen tilhører "lepidotene". Duften av planten og de mindre bladene er jo typiske.

R.thomsonii var navnet på den andre. Blomster manglet jo, men bladverk og form tydet på et noe større ambisjonsnivå og selvfølelse. Fargen på barken var

a. blomst b. blomst c. stamme d. blomst e. blad (upper side)

R.Thomsonii

~~Her var det lite av~~
jord. - Her var det lite av
tender loving care! Jeg er
sikker på at
hjemlengselen til
Glendoick var stor.
Siden er det gått både
vinter og vår og vi er
blitt - ja - gamle venner.

***R.dauricum* 'Hokkaido'**

Seksjon: *Rhododendron*

Underseksjon:

Rhodorastra.

Navnet: Fra Dahuria i
Sibir - Linné fikk
plantematerialet derfra i
1753. Den hvite type ble
funnet av De Candolle i

1839. på Hokkaido i Japan.

Område: Sibir, Mongolia, Manchuria, Nordøst-Kina, Korea, Japan og Sakalin-øya.

Vekstform: Buskaktig, 1,5-2.4 m. høy.

Blad: 1.0-3,4 cm. lange og 0,6-2.0 cm. brede. Ovale til elliptiske. Om vinteren felles de fleste bladene, bortsett fra en liten krans i grenspissen.

Blomst: Ren hvit, traktformet 1,3-2,3 cm. Allerede tidlig i mars er blomstringen i gang, så frosten kan være et problem. Den kan være litt av et syn når alt klaffer. Litt minusgrader tåles. Den kommer imidlertid igjen og igjen. - Den gir aldri opp!

Hardførhet: Ingen problemer på Vollane i Eidsvåg siden -74.

Dyrkningskrav: Tåler det meste. Vanlig omtanke.

Formering: Vanskelig å stikke. Ikke butikk for planteskolene - så langt.

Egen erfaring: Positive, selv om den kan være pjuskete i blant. God duft, tidlig blomstring, hardfør og masse sjarme.

R.thomsonii

Seksjon: *Ponticum* **Underseksjon:** *Thomsonia*

Navnet: Etter den irske legen Th. Thomson 1817-1878, som var sjef i den botaniske hagen i Calcutta. Planten ble funnet i Sikkim-Himalaya i 1849 av J.D. Hooker.

Område: Nepal, Sikkim, Bhutan, Sør-Tibet og Øvre Burma. Vokser i tette rhodokratt, bambusskoger og nåletrærrområder. 2400-4300 m.o.h.

Vekstform: Buskaktig til mer som et tre.

Blad: 4-11 x 3-7 cm. Bredt elliptisk. Bladene beholdes i 1-2 år.

Blomst: Blodrød, fløyelsaktig fyldig/tjukk i april.

Hardførhet: God. Siden -74 har den bare en gang vært lettere frostskaadet hos meg.

Formering: Grei. Det tar noen år før den kommer i puberteten slik at det blir nok ingen vanlig handelsvare.

Egen erfaring: Spesiell plante. Påfallende kanelfarget bark som skaller.

Spesielle blomster uten at planten blir jålete av den grunn. Interessante grønne nyanser på bladets over- og underside. Tidlig og påfallende vakker blomstring. Jeg synes begge disse plantene er selvskrevne i en rhodosamling.

Martin Vahl, mannen som oppdaget Lapprosen i Norge.

Av Per M. Jørgensen

Planten som har gitt navnet til vårt tidsskrift ble først beskrevet av Linné i hans Lapplandsflora (1737) fra Nord-Sverige, forøvrig som en *Azalea* (hvilket ikke betyr at han anså at den var bladfellende, bare at den hadde 5 støvbærere!).

Første gang den sikkert ble påvist i Norge var under Martin Vahls reise her i landet 1787-88 for å samle planter til "Flora Danica". Han fant den på Loms-eggen, et meget godt funn da arten er svært sjelden i Syd-Norge, og bare kjent fra et begrenset område i denne trakten (se fig.1). Den er avbildet i "Flora Danica" som figur 966 (fig.2).

Mens bladets lesere naturligvis

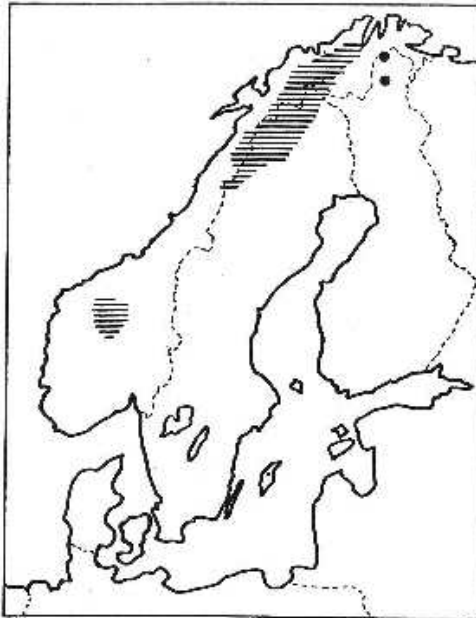

Fig.1 Lapprosens utbredelse i Scandinavia.

som straks sendte det til Rottbøll i København - også han ble imponert. Da Martin var ferdig med skolegangen ble også han sendt til København, ettersigende for å studere teologi, tidens brødstudium, men botanikken tok overhånd så han fulgte Rottbølls (dvs dennes amanuensis Zoëgas) botaniske forelesninger istedet, helt ulovendes. Da hans far i Bergen fikk vite dette, ble den ulydige gutten hjemkalt. Hva som så hendte er litt uklart, men jeg forestiller meg at Martin tidlig var blitt venner med sin nabo Linné-eleven, Svaneapotekeren J.C. de Besche, og at han så til at gutten ble plassert hos presten Hans Strøm på Sunnmøre, en kjent teolog, men også en av Norges

hjemme i Lapprosen i Norge. Martin Vahl (fig.3) var. Kanskje noen har lest min artikkel om ham i "Blyttia" 57(2) i anledning av 250 års dagen for hans fødsel. Men siden det tidsskriftet ikke er et hageblad, synes jeg det er på sin plass også kort å presentere denne botanikeren i "Lapprosenes" spalter. Naturligvis var han født i rhododendronens by, Bergen, 10. oktober 1749, faktisk på hjørnet av selveste Torgallmenningen. Han fikk tidlig interesse for planter, og overrasket rektor Arentz ved Katedralskolen. Dagen etter at rektor hadde gitt en første innføring i naturhistorien, troppet den unge Martin opp på hans kontor med et stort herbarium som han hadde samlet på fritiden. Dette imponerte Arentz

Fig.2: *R.lapponicum*

beste botanikere på den tid. Etter noen år, våren 1760, skriver de Besche til sin gamle studiekamerat Carl Linné fil.(junior), og anbefaler Martin til studier hos dennes far, selveste blomsterkongen Carl von Linné. Der ble Martin Vahl i fire år, og ettersom ble han en av mesterens kjæreste elever, gjennom sin flid og skarpsynthet.

Så kom Vahl igjen til København og ble etterhvert (i 1778) lektor i Muséhaven der. Etter en disputt med overgartneren, ble han sendt på en Europatur som brakte ham helt ned til "Barbariet" (=Tunis). Han besøkte og ble kjent med de fleste av samtidens store botanikere, og særlig godt likte han Paris.

Etter denne reise utnevnte kongen ham til leder for det prestisjetunge prosjektet "Flora Danica" og dette brakte ham igjen til Norge, helt opp til Russegrensen. På denne reisen gjorde han mange viktige oppdagelser, bl.a. lapprosen og

Fig.3 Martin Vahl

mange blomsterløse planter som han var spesielt interessert i, f.eks. hinnebregnen. Ellers syslet han mest med eksotiske planter og dyr fra danske interesseområder i Vest-India, Vest-Afrika og Syd-India, samt restene etter den uheldige danske ekspedisjon til "Det lykkelige Arabia". Han fikk et personlig professorat i 1786, og ble etter endel viderverdigheter ordinær professor i botanikk ved Universitet i København i 1801, og dermed ble han den første norske botanikkprofessor.

Det er litt vanskelig å forstå at en så beskjeden, faglig oppslukt person som Vahl, ble betraktet med skepsis av øvrigheten. Dette hang nok sammen med at han var så glad i det revolusjonære Paris og at han omga seg med radikale norske intellektuelle i København. Dessuten ble han utvilsomt betraktet som upraktisk. En statsminister skal ha kalt ham gloseknekker og ha spurt: "Hva kan vi bruke ham til?" Men samme hvor meget hans venner oppfordret ham til å skrive om noe praktisk, så forble han den sanne grunnforsker som fordypet seg i plantenes detaljer. Ikke rart at han skriver følgende i et brev til sin venn og kollega Olof Swartz i Stockholm: "Den rige kan ikke glæde sig mere over at betragte sine Granater end ieg over at betragte et Straae."

Martin Vahl døde brått på julaften 1804, og ligger begravd på Assistentkirkegården i København - han er utvilsomt en av de største

VET DU DET? Ved Gunnar Gilberg

1. Hvilken plantefamilie hører rhododendron hjemme i?
2. Hvilken kjent plantejeger skjuler seg bak initialene FKW?
3. Hva betyr lepidot?
4. Hvilken surhetsgrad trives rhododendron best med?
5. Hva er en hybrid?
6. Navnet rhododendron er sammensatt av to ord. Hva betyr de?
7. Hvor mange underslekter er rhododendron delt i?
8. Hvor er arten *R.ponticum* viltvoksende?
9. Hvor har *R.catawbiense* navnet sitt fra?
10. Hvem har frembragt hybridene 'Lem's Monarch'?

Svarene finner du på side 26.

MELDUGGALARM!!!

Av Ole Jonny Larsen.

Powdery mildew eller meldugg på rhododendron, har i de siste 30 åra utvikla seg til et stort problem i hager i England og Skottland. Sykdommen ble først rapportert fra Edinburgh botaniske hage som har en av verdens største rhododendronsamlinger. På 70- og 80-tallet spredte den seg raskt til de fleste større samlinger og mange privathager på de britiske øyer, også til avsidesliggende sted. Sykdommen er senere også registrert på kontinentet, på New Zealand og i Sverige. Den er så vidt jeg vet ikke tidligere registrert i Norge, med ett unntak som ble omtalt i Norsk Hagetidend nr 7/8 i 1999. Fra artikkelforfatteren fikk jeg opplyst at dette gjaldt én plante som var importert fra Skotland samme år. Planten ble visstnok destruert.

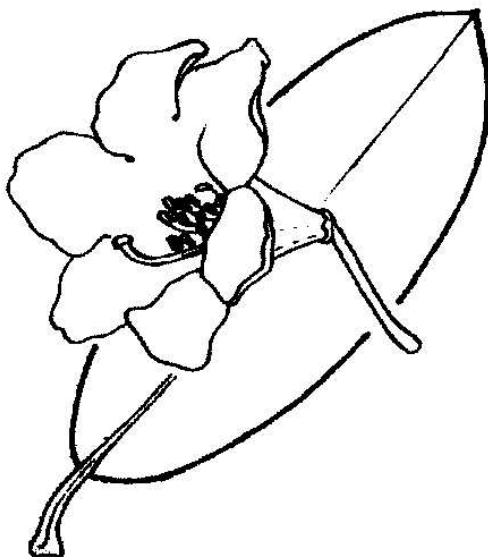
Den 19. september besøkte jeg ei større privat samling på ei øy utenfor Ålesund. Her hadde flere av plantene mistenksomme symptomer: store og mange lyse felt, ofte tilnærma sirkelrunde på oversida av blada. Noen av flekkene hadde sjatteringer over i brunt, og de viste igjen på undersidene av blada også. Eieren sjekket neste dag med en annen samler på øya, og med samme resultat. Han sendte så prøver av flere av plantene til "Planteklinikken", Fellesbygget, 1432 Ås for analyse. Resultat var det fryktede - plantene hadde meldugg. Rolf Langnes skrev i svarbrevet: "Prøven er undersøkt, og vi finner et heller sterkt angrep av meldukk (*Oidium* sp.)" Eierene fikk også råd om sprøyting som han straks gikk i gang med. Meldugg på rhododendron, muligens samme sykdom som i England kalles powdery mildew, har altså kommet til Norge. Og det er ikke sikkert at bare Sunnmøre er rammet. Hageeieren har senere sett planter i Bergen og Førde med flekker som liknet mistenkelig på de han hadde hjemme!

Hvor har så sykdommen kommet fra? Etter mitt syn er det to alternativ. Den kan ha smittet over slektsgrensene fra roser, stauder, ugras eller trær i nærheten. Sommeren 1999 var tørr og fin med mye melduggangrep i området. Det andre alternativet er at den har fulgt med i planteimport. Begge de to nevnte hageeierne har importert rhododendron fra Skotland i mange år. Importplanter har jo sunnhetssertifikat, men kan vi stole fullt og fast på disse? Kan ikke en plante være smittet uten å ha synlige symptom i det den blir sendt fra leverandøren for så å få utbrudd etter at den er planta ut? Jeg er redd slike sunnhetstester i litt for stor grad baserer seg på stikkprøver.

Hva gjør vi nå? Alle rhododendronsamlere bør sette seg inn i sykdommen og sjekke plantene sine. En undersøkelse hos Planteklinikken på Ås koster 350 kr. Særlig bør de som har importert planter fra Skotland/England være på vakt. Sykdommen er alvorlig. Den dreper ikke plantene, men den estetiske verdien blir kraftig redusert. Infiserte planter blir etterhvert påfallende med flekker på

de fleste blad. Det er ikke er vakkert syn! Sykdommen spres med vinden (sporer) og med klærne til mennesker som besøker infiserte hager. Hunder kan også overføre smitte. Bytteplanter og stiklinger er andre mulige smittekilder. Noen arter er særlig utsatte, *RR. cinnabarium*, *thomsonii* og *cyanocarpum* pluss hybrider der disse er involvert er nevnt i litteraturen. En enkelt infisert plante kan være reservoar for smitte til hele hagen og nabohager. I England/Skotland har mange satt i gang store sprøyteprogram med giftspredning opp til hver 14. dag året rundt! Det er imidlertid ikke noe middel som utrydder sykdommen helt. Rolf Langnes anbefaler middeet Candit, men dette må veksles med andre midler, for eks. Topas 100 EC, Baymat og Morestan. Har en først begynt å sprøyte, må en fortsette! Et alternativ til sprøyting er å destruere alle angrepne planter skikkelig. Ikke i komposten! Sterkt meldugginfiserte planter av andre arter i nærmiljøet bør vurderes fjernet. I Sverige har de hatt suksess med å ta bort melduggangrepne roser nær rhododendron.

Mye tyder på at vi ser begynnelsen til et stort problem for rhodomaner og andre "vanlige" hageeiere med rhododendron i hagene sine. Kanskje er de sistnevnte de verste fordi de kan la infiserte planter stå å produsere sporer til nærmiljøet i årevis. En trøst er at kalde vintre synes å knekke sykdommen langt på veg. Kanskje vi får ønske oss en slik vinter for en gangs skyld!

Två hybrider mellan *Ledum* och *Lapponica rhododendron*, del 2.

Av Bengt och Irma Kihlman

II. *Ledum palustre* ssp. *diversipilosum* x *Rhododendron russatum*.

Uppmuntrade av våra framgångsrika korsningar mellan *L.palustre* ssp. *decumbens* och *R.lapponicum* beslöt vi att försöka korsa ett par andra representanter för undersektionerna *Ledum* och *Lapponica*. Valet föll på *L.palustre* ssp. *diversipilosum*, som då blommade rikligt i vår trädgård, och på *R.russatum*, som samtidigt blommade i Genetiska trädgården i Uppsala. Av praktiska skäl valde vi att ha *diversipilosum* som fröförälder och *russatum* som pollendonator, men erfarenheten från våra tidigare ledum-rododendronkorsningar påverkade även vårt beslut.

Korsningen utfördes i maj -94, men innan vi redogör för resultatet, bör något sägas om fröföräldern, som ej är så vanlig i odling.

Ledum palustre ssp. *diversipilosum* (Nakai) Hara tillhör de bredbladiga ledumtaxa i Nordostasien. Dessa taxa har många namn, ryssarna har sina, japanerna sina. Våra plantor härstammar från frö som jag fått från Botaniska Trädgården i Sapporo på den japanska nordön Hokkaido. Plantorna i Sapporo härstammade i sin tur från frö som vildinsamlats på Hokkaido, där *diversipilosum* är en dominerande ledum.

Den karaktär som framförallt använts för att skilja de bredbladiga ledumtaxa åt är hårligheten på bladens undersida. Ssp. *diversipilosum* har fått sitt namn av japanska botaniker. Som framgår av namnet (*diversi* = olik, *pilosus* = hårig) varierar *diversipilosum* beträffande hårligheten. Enligt Hara (6) är hos den typiska formen (var. *diversipilosum* sensu stricto Nakai) den vita hårfilten på bladens undersida helt täckt av långa, raka, rostfärgade hår, men det finns även former där den vita hårfilten är endast ofullständigt täckt av de rostfärgade håren, liksom former med enbart dessa rostfärgade hår. De båda extremerna förenas av en serie mellanformer.

Ryska botaniker skiljer mellan två typer av bredbladiga ledum, som de betraktar som skilda arter: *Ledum macrophyllum* Tolmachev och *Ledum hypoleucum* Komarov. *L.macrophyllum* karaktäriseras av stora blad, som är avlånga eller lansettlika till formen och på undersidan täckta av långa rostfärgade hår. Hos *L.hypoleucum* förekommer bruna hår ytterst sparsamt på bladens undersida och där endast på mittnerven. Artnamnet *hypoleucum* syftar på den vita hårfilten på bladens undersida. De mellanformer som förekommer i ryska Fjärran Östern anses vara hybrider mellan de två arterna.

I samband med att *Ledum* placerades som undersektion inom släktet *Rhododendron* gav Harmaja (2,3) nya namnkombinationer åt de bredbladiga ledumtaxa i Nordostasien. Han utgick därvid från de ryska namnen och undvek att taga ställning till de japanska. *Ledum macrophyllum* skall enligt Harmaja

heta *Rhododendron tolmachevii*, medan den nya namnkombinationen för *Ledum hypoleucum* blir *Rhododendron hypoleucum*.

Vad skall då *Ledum palustre* ssp. *diversipilosum* heta inom släktet *Rhododendron*? Knappast *R.hypoleucum* som uppges i 'The Rhododendron Handbook 1998'. Vi har i vår trädgård en planta som väl svarar mot beskrivningen av *Ledum hypoleucum*. Plantan, som Kaarel Voitek dragit upp ur frö insamlat av B.K. i Sichote Alin, ryska Fjärran Östern, skiljer sig i flera avseenden från den *L.diversipilosum*, som vi använt vid våra korsningar. Hos vår fröförälder är sålunda den vita hårfilten på bladens undersida till större delen täckt av långa rostfärgade hår. Enligt Hara (6) är *L.palustre* ssp. *diversipilosum* synonym med *L.macrophyllum*. Vår fröförälder torde därför vara Harmajas *R.tolmachevii*.

Men nu åter till korsningen mellan *L.palustre* ssp. *diversipilosum* och *R.russatum*, som alltså utfördes i maj -94. Korsningen lyckades och i månadsskiftet augusti-september kunde frökapslarna skördas. Frö, som såddes på senhösten samma år, visade sig ha god grobarhet.

Hybridplantorna var i de flesta avseenden intermediära mellan föräldrarna. Detta gällde bladens storlek och form, bladens, bladskaftens och stammens hårighet, samt fjällens storlek och antal på blad och stam. Av föräldrarna har *diversipilosum* rikligt med hår och jämförelsevis små och glest utspridda fjäll (körtelhår), medan *russatum* har få eller inga hår, men rikligt med stora fjäll. Efter att under vintern och våren ha varit i växthus, överfördes hybridplantorna sommaren -95 till kallbänk. Fyra av plantorna bildade under sommaren blomknoppar, men ingen av dessa slog ut. Flertalet av hybridplantorna var föga livskraftiga och hade i allmänhet ett klen utvecklat rotsystem. Sommaren -96 fick vi två blomknoppar på den kraftigaste av plantorna och i juni -97 slog dessa blomknoppar ut. De två blomställningarna innehöll vardera fem ljusst blåviolettera (violblå) blommor. De 10 ståndarna, såg i likhet med pistillen helt normala ut.

Av hybridens blommor självpollinerades fem, medan två pollinerades med pollen från modern, *L.palustre* ssp. *diversipilosum*. Redan i slutet av juni kunde man av de svällande fruktämnen / frökapslarna dra slutsatsen att befruktning skett. Frökapslarna, som skördades i slutet av augusti och i början av september, innehöll rikligt med frön. En provsådd av frö från en självpollinerad blomma utfördes i medlet av september och en vecka senare började fröna gro. Vi kunde alltså konstatera att korsningen mellan *L.palustre* ssp. *diversipilosum* och *R.russatum* resulterat i en fertil hybrid.

En ny sådd av frö från hybriden gjordes i slutet av oktober och vi hade i april -98 ett 30-tal plantor i vårt växthus. Som väntat varierar plantorna i F₂-generationen mycket i fråga om storlek och utseende. Bland dem finns både relativt snabbväxande och storbladiga ledumlika plantor och kompakta och småbladiga, som mera påminner om rododendron. Tyvärr har den senare typen

av plantor ofta dåligt utvecklat rotsystem och missfärgade blad, varför vi under sommaren ansett oss tvungna att kassera många av dem. Vi har ej kunnat se någon större skillnad mellan de ledumlika plantorna i F_2 -generationen och de plantor, som är resultatet av en återkorsning till *diversipilosum*. Alla plantor i F_2 -generationen har fjäll på stam, bladskaft och blad, som jämfört med fjällen hos *diversipilosum* och *russatum* är intermediära till storlek och antal. Samma växtdelar är även i större eller mindre utsträckning försedda med hår. Något överraskande har plantorna påfallande mera hår i F_2 än i F_1 -generationen (vi har kunnat göra den jämförelsen, då vi hösten -97 sådde litet frö som vi hade kvar av den ursprungliga korsningen från -94). Sålunda förekommer i F_2 -generationen, men ej i F_1 -generationen, plantor med rostfärgade hår på bladens undersida.

Det kan i detta sammanhang nämnas att kromosomtalet i rotspetsceller från plantor i F_2 -generationen visat sig vara $2n = 52$, d.v.s. samma kromosomtalsantal som i de ursprungliga föräldrarnas (*L. palustre* ssp. *diversipilosum* och *R. russatum*) rotspetsceller. Det har sålunda ej förekommit någon kromosomtalsförändring i samband med korsningarna. Bestämningarna av *diversipilosum*s och hybridens kromosomtalsantal gjordes i samarbete med Kalman Lantai vid Sveriges Lantbruks-universitets avdelning för växtförädling. För *R. russatum* har kromosomtalet $2n = 52$ rapporterats av Janaki Ammal och medarbetare (7).

Till sist bör framhållas att det naturligtvis ännu är alldeles för tidigt att säga något om hur de vuxna plantorna i F_2 -generationen kommer att se ut och bete sig. Man kan dock vänta sig att i F_2 -generationen finna plantor med intressanta nykombinationer av de ursprungliga föräldrarnas anlag.

III. Hybrider mellan ledum och rododendron ur botanisk och hortikulturell synpunkt.

Det faktum att det går att korsa ledum med rododendron är ingen sensation nu när *Ledum* är en undersektion inom undersläktet *Rhododendron*. Något överraskande är det däremot att avkomman från en sådan korsning kan vara fertil, särskilt när föräldrarna är morfologiskt så olika som *L. diversipilosum* och *R. russatum*.

De hybrider som vi lyckats framställa kommer säkerligen att följas av flera. En förutsättning för en lyckad korsning torde dock vara att man håller sig till de lepidota rododendronarterna. För att ha en chans att få fram en fertil hybrid bör man välja föräldraarter med samma kromosomtalsantal (exempel: *diversipilosum* x *russatum*), men någon garanti för fertilitet är ett sådant val ej (exempel: *R. x vanhoffeni*, 8). Tyvärr är de tillgängliga uppgifterna om kromosomtalen hos både ledum och rododendron mycket ofullständiga och osäkra.

Nu undrar säkert många om korsningar mellan ledum och rododendron är

intressanta annat än ur botanisk synpunkt? Utmärkande för flertalet ledumtaxa är extrem hårdighet och vindtålighet, samt förmåga att tåla både torka och väta. Därtill kommer att de är synnerligen blomvilliga. Förhoppningsvis kan de ge dessa karaktärer i arv åt avkomman i korsningar med rododendron. *R. x 'Arctic Tern'* är ett exempel på att korsningar mellan ledum och rododendron kan ge en värdefull trädgårdsväxt.

Referenser:

1. Kron, K.A., & Judd, W.S. 1990. Phylogenetic relationships within the Rhodoreae (Ericaceae) with specific comments on the placement of *Ledum*. Syst. Bot. 15: 57-68.
2. Harmaja, H. 1990. New names and nomenclatural combinations in Rhododendron (Ericaceae). - Ann. Bot. Fennici 27: 203-204.
3. Harmaja, H. 1991. Taxonomic notes on Rhododendron subsection Ledum (Ledum, Ericaceae), with a key to its species. - Ann. Bot. Fennici 28: 171-173.
4. Abromeit, J. 1899. Botanische Ergebnisse der von der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin unter Leitung Dr. von Drygalski´s ausgesandten Grönlandsexpedition nach Dr. Vanhöffen´s Sammlungen bearbeitet. B. Samenpflanzen (Phanerogamen) aus dem Umanaks - und Ritenbenks - Distrikt. - Biblioth. Bot. 42 (2) : 1-106..
5. Dalgaard, V. & Fredskild, B. 1993. *X Ledodendron vanhoeffeni* (Syn. *Rhododendron vanhoeffeni*) refound in Greenland. - Nord. J. Bot. 13: 253-255.
6. Hara, H. 1956. Contributions to the study of variations in the Japanese plants closely related to those of Europe and North America. Part 2. - J. Fac. Sci. Univ. Tokyo, Sect. 3, Botany, 6 (7): 343-391.
7. Janiki Ammal, E.K., Enoch, I.C. & Bridgwater, M. 1950. Chromosome numbers in species of Rhododendron. - Rhodod. Yearbook, Roy. Hort. Soc. 5: 78-91.
8. Lantai, K. & Kihlman, B. 1995. The chromosome numbers of *Ledum palustre* ssp. *decumbens* and of some related taxa. - Hereditas 122: 181-184

Denarbesikning Rhododendron i Bergen i 2000 følgende program for våren:

Lørdag 27.mai Kl.15.00-17.00.

Rhododendron safari med Bergens-expressen gjennom Fjellveien for å vise de nye beplantningene. Guiding v/prof. Per M. Jørgensen.

Fremmøte v/Bergens-expressen vis-à-vis Det Hanseatiske Museum, Bryggen. Pris: Kr.100.-

Mandag 5.juni Kl.18.00.

Omvisning i Rhododendrarieret. Guiding v/prof. Per M. Jørgensen gjennom denne demonstrasjonshagen av de beste rhododendron for våre forhold.

Fremmøte v/Olav Kyrre-statuen, Lille Lungegårdsvann.

Onsdag 14.juni Kl.18.00.

Rhododendronvandring i Muséhagen v/prof. Per M. Jørgensen.

Demonstrasjon av rhododendronbruk, og sorter for vestnorske hager. Den over 100 år gamle hagen er i sitt fineste skrud på denne tiden.

Fremmøte v/Christie-statuen, Muséplass, Nygårdshøyden.

Vi ønsker alle interesserte hjertelig velkommen til Rhododendron vandringene!

Plantebytte

Jeg er på jakt etter følgende to planter:

R.discolor

R.decorum

Har planter i bytte.

Torstein Borg, 5694 Onarheim

Tlf. 53 43 50 77

HALFDAN LEM - nordfjordingen som ble rhododendronpionér i Amerika.

Ved Gunnar Gilberg.

Under en tur til vestkysten av Canada og USA sommeren 1999, lyktes det meg å få samlet en del informasjon om Halfdan Lem, særlig takket være Gwen Bell, Seattle. For å la Lapprosens lesere få del i dette stoffet har jeg forsøkt å komprimere det til dette lille innlegget. Det sier seg selv at en hel del relevante sider ved Halfdan Lems liv og virke ikke kommer frem her, men jeg håper at dette miniportrettet likevel kan glede leserne.

Mange av oss er på en eller annen måte kjent med 'Lem's Monarch', eller 'Lem's Cameo' som er blitt kalt rhododendronverdenens Cadillac. Disse to og mange flere ypperlige hybrider er frembragt av - ja, nettopp Halfdan Lem fra Nordfjord. I 1911 forlot han gamlelandet for å drive fiske utenfor kysten av Alaska. Han slo seg ned i Ketchikan hvor han etterhvert ble medeier i tre fiskeforedlingsbedrifter, og samtidig drev et omfattende laksefiske. Sammen med sin kone Anna ble han boende her helt til 1933-34 da de flyttet sydover til Seattledistriktet i staten Washington. De satte straks i gang arbeidet med å etablere en egen planteskole med hovedvekt på rhododendron, etter Halfdans eget utsagn "ti år for sent".

Halfdan Lem ble født inn i en gammel, norsk embetslekt som også Ludvig Holberg, gjennom sin mor Karen Lem, tilhører. Allerede ombord på fiskebåten sin begynte Halfdan å så frø av forskjellige slags planter. Fiskeri var slett ikke hans eneste interesse. En gang betrodde han en venn at det var egentlig hans lidenskap for fugler som dro ham til Alaska. Hjemme i Norge hadde han samlet ett egg av 54 forskjellige arter. Han var også opptatt av mineraler og bergarter, og var dessuten en ivrig jeger. Gjennom sin mor hadde han tidlig fått interesse for blomster. Hun hadde en enestående hage med mange sjeldenheter, og folk kom langveis fra for å se dem. I sesongen arbeidet hun timesvis i hagen hver dag. Halfdan prøvde seg på å dyrke kaktus i Alaska, etter å ha fraktet med seg hjem fra San Diego i California et par kufferter fulle av forskjellige sorter. Da han mislyktes med det, forsøkte han både med roser og peoner - med samme resultat. Men han dyrket riddersporer med stort hell!

Halfdan Lem var en fargerik person, stor og røslig med en særpreget humoristisk sans. Han forble norsk i sinn og skinn, og hans engelsk var sterkt preget av hans opphav. Dessuten var språket hans krydret med helt personlige småord. Han var glad i mennesker og behandlet høy og lav med samme buldrende vennlighet.

Omkring 1925 fikk Halfdan Lem en bok om rhododendron av en venn. Dette var eventyrlig lesning, om plantejegere og fjerne, eksotiske strøk, om fabelaktige, vintergrønne busker - små og store - som kunne dyrkes så mange

'Lem's Cameo' fotografert på Minde mai 1995. Foto: Gunnar Gilberg

'Riplet' fotografert på Minde april 1998. Foto: Gunnar Gilberg

steder, om herlig bladverk og fremfor alt den fenomenale blomstringen! Halfdan var i fyr og flamme. Han hadde funnet sitt område. Nå skjedde tingene fort. Han meldte seg inn i The British Rhododendron Society og korresponderte flittig med flere av medlemmene der. Det utviklet seg et varig vennskap med blant andre Fred J. Rose, velkjent rhododendrondyrker i Southhampton. Dette vennskapet skulle senere vise seg å få stor betydning for Halfdan Lem. Under Annen Verdenskrig ble Southhampton-området sterkt bombet, og Fred Rose fryktet at alt hans verdifulle rhododendronmateriale kunne gå tapt i all forvrringen. Han sendte derfor en mengde frø og stiklinger over til Halfdan Lem som dermed fikk ansvar for en enestående "genbank". Og han tok vare på mulighetene - han var rett mann til rett tid. Allerede nå i begynnelsen av 40-årene hadde han selv mange modne og riktblomstrende planter og var klar til å sette i gang en storstilt hybridiseringsplan som etterhvert hadde modnet i ham. På den tiden han mottok materialet fra Rose, hadde han allerede foretatt sine første 30 kryss, og mange av de resulterende kryssingene ble svært interessante for ham. Og nå kunne han ta med hele det rike materialet fra Fred Rose. Man kan trygt si at etter dette ble hybridiseringsarbeid hans livs studium, og han kastet seg inn i det med all sin energi. En vittig tunge sa at "Lem krysser rhododendron med alt mulig unntatt kyllinger". Han utførte iallfall et vellykket kryss mellom *R.williamsianum* og *Kalmia latifolia*. Trolig er han også mester for kryssningen 'Brilliant', som er en hybrid mellom 'Elizabeth' og *Ledum glandilosum*(?). Det er mange overdrevne historier om hans iver, men hans egne notatbøker viser langt over to tusen forskjellige kryss, og til nesten enhver tid i en årrekke hadde han utplantet 50.000 frøplanter.

Hybriden 'Anna', oppkalt etter Halfdans kone, var en av hans yndlinger i foredlingsarbeidet, og han brukte den stadig som foreldreplante. Den er en av de mange planter han alte frem fra frø han hadde fått av Fred Rose, og er en kryssning mellom 'Norman Gill' og 'Jean Marie de Montague'. Den såkalte Walloper-gruppen er en serie fremragende kloner som stammer fra krysset 'Anna' x 'Marinus Koster', og inneholder bl.a. 'Lem's Monarch', 'Red Walloper' og 'Port Defiance'. 'Lem's Cameo' er en kryssning mellom 'Dido' og 'Anna', og ble døpt av fru Anna selv. Riktignok kalte hun den bare 'Cameo', men dette navnet var allerede i bruk, og ved registreringen var man nødt til å sette 'Lem's' foran. Det samme var tilfellet med flere andre planter, f.eks. 'Lem's Monarch' og 'Lem's Stormcloud'. Halfdan selv var typisk nok lite begeistret over å ha etternavnet sitt klistret til alle disse hybridene. Allerbest likte han å sette morsomme navn på de nye kryssingene, slik som 'Holy Moses', 'Hello Dolly' eller 'Potato Peeler'. Den lavtvoksende 'Riplet' fortjener å nevnes for sine gode kvaliteter: sterke, mørke-grønne blader, store blomsterknopper som springer ut helt røde, men hurtig blekner til rosarøde. (På Minde i Bergen har den trivst utmerket i 12 år på sin tørre vokseplass. I april dekker den seg helt med store blomster, og blir bedre år for år.) Den er en kryssning mellom *R.forrestii* var.

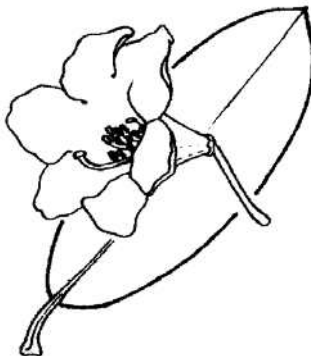
repens og 'Letty Edwards', og skulle egentlig hatt navnet 'Replet'.

Den viktige arven etter Halfdan Lem består ikke bare i de navngitte plantene fra hans hånd, eller i inspirasjonen han gav, eller i det at han var en veiviser. Det er helt klart at selve plantematerialet han etterlot seg er blant det aller beste å arbeide videre med. Planteforedlere er i full gang med å bygge på det grunnlaget han la. Noe er forlengst på markedet, som 'Nancy Evans' (se forsidebildet) og 'Markeeta's Prize', og masse spennende er underveis! Kenneth Cox er en av beundrerne av Lems arbeid og hans teft for gode kryss. Han sier blant annet at "-alt du krysser med 'Lem's Cameo' blir godt".

Det var en lykke at Halfdan Lem havnet i Amerika. I Seattle-området fikk han armslag og utløp for sin store energi. Her var rom nok og toleranse nok for hans plasskrevende personlighet og hans aldri hvilende skapertrang. Her var marked for hans produksjon, og her var en rekke planteskolefolk og fremtredende rhododendrondyrkere som Halfdan følte seg hjemme blant, vennsæl som han var. Sammen skapte de et miljø som skulle komme hele rhododendronverdenen til gode, men eneren blant dem var Halfdan Lem.

Et av høydepunktene i sin karriere opplevde Halfdan Lem sikkert da han overrakte Kong Olav en av sine planter som var navngitt etter ham, 'King Olav V'. Ellers vet vi at han satte stor pris på Gullmedaljen fra The American Rhododendron Society, den høyeste utmerkelsen selskapet kan tildele.

Halfdan Lem døde i mai måned 1969, midt i rhododendronblomstringen, 83 år gammel. Anna overlevde ham med nesten 30 år - hun ble over hundre. De hadde ingen barn, og ingen til å overta planteskolen. Området er nå bebygget og plantene spredt for alle vinder. Sporene etter Halfdan Lem må søkes andre steder. De er en kjempes.

Dyrking av rhododendron i kalkrike områder.

Ved Torstein Borg

I Lapprosen nr.2-1999 skriver Gunnar Gilberg og refererer til en artikkel av David Kinsman om kalktoleranse hos Rhododendron. Stoff med dette som tema leses med interesse av oss som har hage i et kalkrikt område.

Vi kjenner så vel til problemene med for høy ph og hva dette gjør med våre rhododendronplanter, bladene blir gule og planten bære tydelig preg av mistriivsel.

Det kan være greit å bruke de artene som har størst kalktoleranse, men det er mulig å lykkes med planter som er mer følsomme for kalk hvis en bare tar sine forholdsregler.

Metoden er beskrevet i hagebøker og går vanligvis ut på at den jorden en har bli byttet ut og erstattet av ny og bedre egnet jord.

Slik startet det i min hage også, plass til plantene ble bestemt, spaden ble funnet fram og jorden ble vendt der planten skulle stå. Grus og stein kom øverst i plantehullet og torven i bunn.

Hagen ligger i Sunnhordland i det beltet av fyllitt som strekker seg fra Bømlo i sør til Fusa i nord. Fyllitt er en bløt sedimentær bergart som inneholder kalk, det gjør at kristtorn har stor utbredelse i dette område. De første plantene trivdes svært dårlig og noen bukket under de første årene på grunn av at jorden var alkalisk og ikke sur slik rhododendron vil ha det.

Løsningen på problemet ble å legge en rad av grov stein ved foten av en skråning, bak steinene ble det fylt humusrik jord i et lag på 20-30 cm. På denne plassen trivdes plantene godt, det var bare å fylle på med planter så langt plassen rakk.

Etterhvert ville plantene ha større plass og nye bed eller plantehull måtte forberedes. Det var et problem å tenke seg at det måtte lages bed som skulle passe til rhododendron som med årene kanskje ville bli både 4 og 6m høye. Hvor mye jord ville det ikke gå med til dette?

I skråningen bak bedet med steinkant vokste krattskog med innslag av en del store løvtrær. Ved foten av disse store trærne var et lag med fin løvjord. Skråningen ble ryddet for det som var av trær, men verken stubber eller røtter ble fjernet. Det ble plantet tett inntil de store stubbene i gropene mellom røttene uten at spaden ble stukket for dypt. Denne metoden har fungert svært greit, en må bare forhindre at trær og stubber bryter på nytt.

Det har gått en del år siden dette ble gjort og de fleste trerøttene og stubbene er blitt til jord, og på denne måten har rhododendronroten funnet et humusrikt miljø som plantene trives i.

I nedbrytingsprosessen før stubbene er blitt til skikkelig jord er de myke og nesten svampaktige, i dette stadiet har det spirt opp rekke naturlig selvsådde frøplanter i selve stubbene.

Hagen utvides stadig og det er mindre igjen av stubbmarken, derfor må nå nyplanting foregå i et område med grasbakke.

Vi sier gjerne at rhododendron har rot som en klump eller en ball slik vi ser det på yngre planter. På eldre planter minner roten om en matte som kan bli ganske vid med årene. Roten søker ikke ned i jorden, men utvider seg i randsonen øverst i humuslaget. Humuslaget er det øverste sjiktet i jorden, bygget opp av planterester, som løv, gras ol. Tykkelsen på dette sjiktet varierer fra plass til plass og mellom forskjellige landskapter. Ved et prøvestikk kan dette måles, og ønsket er å få laget så tykt at roten ikke når ned i det kalkholdige gruslaget under.

Selve humuslaget vil normalt ha en lavere ph enn grunnen under, en ph som ligger på det nivået rhododendronplantene kan trives med, i hvert fall i områder med mye nedbør.

Viser det seg at humuslaget er for tynt til å plante i, blir planten satt oppå jorden. Topper i landskapet og andre tørre områder blir unngått, det er bedre å finne naturlige søkk i terrenget, men ikke plassér der vann blir stående. Når planten er plassert, fylles jord rundt roten, men ikke oppå klumpen. Det blir brukt dekke over den jorden som er fylt på for å holde på fuktigheten samtidig som dekke vil dempe ugrasveksten. Som dekke brukes plengras, bark, løv og annet som ikke behøver å gå veien om kompostbingen. Gamle planter ser ut til å klare seg selv bare ved det løvfallet de selv står for.

Bilde fra hagen kan sees på baksiden av bladet!

Noen nyheter våren 2000:

Rhododendron 'Bergensiana', 'Blue Boy', 'Graziella', 'Peter Alan', 'Tromba', 'Schneekissen', 'Helgoland'.

R.campylogynum aeroginosum 'Blauschimmer', *R.orbicolare* 'Rotglocke',
R.augustinii 'Aquamarin', *R.bureavii* 'Teddy Bear',
yakushimanum x *pachysanthum* m.fl.

Tilbud *R.pseudochrysanthum* **kr.99,-**

Fantoftveien 9, 5072 Bergen
Tlf. 55 91 20 70

**DEN NORSKE RHODODENDRONFORENINGENS
BOKSAMLING
BERGEN OFFENTLIGE BIBLIOTEK**

Den norske Rhododendronforening er i ferd med å bygge opp en samling med bøker på norsk og engelsk ved Bergen off. Bibliotek. Foreningens medlemmer og andre kan låne bøkene gjennom sitt lokale bibliotek. Kom gjerne med forslag til nye titler.

Foreløpig har vi følgende titler:

Gunnar Gilberg: Rhododendron for alle. Alma Mater 1993, 172 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner.

Per Magnus Jørgensen: Rhododendron i Det norske arboret. Fagbokforlaget 1996, 268 sider, Fargefotos.

Knut Lønø og Arnulf Ringstad: Rododendron - dyrking av lave og hardføre sorter. Landbruksforlaget 1994, 100 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner.

D.M.van Gelderen & J.R.P.van Hoey Smith: Rhododendron Portraits . Timber Press 1992, 424 sider, Fargefotos. 2 eks.

Peter A. & Kenneth N.E. Cox: The Encyclopedia of Rhododendron species Glendoick Publishing 1997, 396 sider , Fargefotos. 1 eks.

Kirsten Lindquist: Rhododendron för svenska trädgårdar. Rabén Prisma 1990/1995, 158 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner. 2 eks.

Svend Aage Askjær: Rhododendron og andre surbundsplanter. Det danske Haveselskab 1990, 175 sider, Fargefotos. 1 eks.

Cynthia Postan : The Rhododendron Story. The Royal Horticultural Society 1996, 224 sider, Fargefotos og svart/hvitt illustrasjoner. 1 eks.

Andrea Kögel:Rhododendron og azalea. Cappelens Forlag 1997, 64 sider, Fargefotos og fargetegninger. 1 eks.

Wilson, Argent, Bond, Chamberlain, Cox, Hardy: The Rhododendron Handbook. The Royal Horticultural Society 1997, 352 sider, Noen få fargefotos.
1 eks.

Fred Galle : Azaleas. Timber Press 1991, 318 sider, 203 fargebilder. 1 eks.

Walter Schmalscheidt. Rhododendron- und Azaleenzüchtung in Deutschland, Teil II, 1930 - 1990. 1 eks.

Rhododendron i Danmark i 25 år. Rhododendronforeningens jubilæumsskrift 1999. 1 eks.

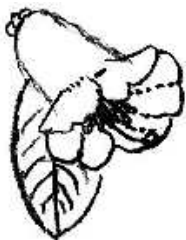
Homer E.Sally and Harold E. Greer: Rhododendron hybrids. Second edition 1992 B.T.Batsford Ltd. 344 sider 592 fargefotos. 1 eks.

"Årringen"

"Årringen", årsskrift for Arboretet og botanisk hage, Milde, Kom ut første gang i 1997. "Årringen" kan bestilles ved henvendelse til:

Senter for arboret- og hagedrift
Mildev. 240
5259 Hjellestad
tlf. 55 98 72 50, fax 55 98 72 76

Abonnement kr. 100,- pr. nr. ved tegning for minimum 3 år.
Pris i løssalg kr. 120,-

Inga Olsen's Rhododendronsalg

*Spesialplanteskole for Rhododendron med
mange sjeldne arter, samt surjordsvekster.*

Be om katalog og prisliste.

**Inga Olsen
Roligheten 5, Klodeborg
4825 Arendal
Tlf. 37 09 42 45**

SVAR PÅ "VET DU DET?", side 11:

1. Ericaceae (uttales erikaséæ), lyngfamilien.
2. Frank Kingdon Ward.
3. Ordet betyr "som har skjell". Av gresk lepidon. Disse små strukturene sitter på fortrinnsvis på bladundersiden. Kan sees med forstørrelsesglass.
4. Vanligvis en pH-verdi mellom 4,5 og 5,5.
5. En krysning. (Enten mellom to arter, en art og en hybrid, eller to hybrider).
6. De greske ordene rhodon og dendron betyr rose og tre.
7. Åtte.
8. I Spania og Portugal, samt Tyrkia og noen tilstøtende områder.
9. Det indianske navnet Catawba på en elv i North Carolina.
10. Halfdan Lem, norskamerikaner. Født i Nordfjord, reiste til Amerika som ung.

Styrets sammensetning:

Leder:

Anne Rieber, Fjellveien 120, 5019 Bergen Tlf. 55 31 02 16

Sekretær:

Hilde Hvidsten Bretvin, Øvre Kalfarli 43, 5018 Bergen Tlf. 55 31 27 55

Styremedlemmer:

Torstein Borg, 5694 Onarheim Tlf. 53 43 50 77
Anders Kvam, Porsveien 27, 5142 Fyllingsdalen Tlf. 55 16 16 35
Pål A. Skagseth, nestleder, Snekkevikvn. 82, 5239 Rådal Tlf. 55 22 64 35

Varamedlemmer:

Vigdis Westgaard, kasserer, Grimseidv. 308, 5239 Rådal Tlf. 55 22 71 39
Per Magnus Jørgensen, Kirkeveien 33, 5072 Bergen Tlf. 55 28 36 85
Dagfinn Tveito, Hasselåsen 28, 4844 Arendal Tlf. 37 01 64 94

Frøforvalter:

Ole Tjugen, Tellevikveien 34, 5107 Salhus Tlf. 55 19 12 86
Email: oletj@eunet.no mob.tlf. 905 00 975

Utgiver:

Den norske Rhododendronforening
Postboks 1325
5811 Bergen
Email: rieber@online.no

Internett: <http://home.sol.no/~hgrimsa/rhodo/forening/index.htm>

Redaksjon:

Anne Rieber (administrativt)
Tlf. 55 31 02 16 Email: rieber@online.no

Gunnar Gilberg (faglig)
Tlf. 55 28 47 59 Email: gungil@online.no

Helge Grimsland, Kokstadvegen 145, 5257 Kokstad (teknisk)
Tlf. 55 22 72 50 Email: hgrimsa@online.no

Innmelding i foreningen:

Innmelding kan skje ved innbetaling av kontingent, p.t. kr 150,- til
Bankkonto 9521 17 90378
Den norske Rhododendronforening
Postboks 1325
5811 Bergen

